

วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาบาในจังหวัดพังงาและอันดามัน

THE TRADITIONAL COSTUME WORN BY WOMEN OF BABA ETHNIC IN ANDAMAN PROVINCE

วิกิรรม กรุงแก้ว / Wikrom Krungkaeo

สาขาวิชาศิลปการการจัดการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

DEPARTMENT PERFORMING ARTS MANAGEMENT OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, PHUKET RAJABHAT UNIVERSITY.

Received: November 20, 2019

Revised: May 05, 2020

Accepted: August 06, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนของกลุ่มชาติพันธุ์บาบาในจังหวัดพังงาและอันดามัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาบาในจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์ และสังเกต นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลวิจัยพบว่า ชาติพันธุ์บาบา คือกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีเชื้อสายผสมระหว่างเชื้อชาติจีนและเชื้อชาติไทยพื้นถิ่นหรือเชื้อชาติมลายู ปรากฏพบในรัฐปีนัง มะละกา ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์และจังหวัดพังงาและอันดามันของประเทศไทย ได้แก่ ตรัง สตูล กระบี่ ระนอง พังงา และภูเก็ต และการวิจัยพบอีกว่า การแต่งกายของสตรีบาบามี 5 รูปแบบ 1) ชุดเสื้อคอตั้งมีจีบ สวมใส่เป็นชุดลำลอง 2) ชุดครุยยาว สวมใส่ในพิธีวิวาห์ 3) ชุดครุยท่อน (บัวตั้งเต้) สวมใส่ในโอกาสพิเศษที่ไม่เป็นทางการ 4) ชุดย่าหยา สวมใส่ในงานบุญประเพณี และ 5) ชุดเสื้อลูกไม้ สวมใส่สำหรับสตรีสูงวัยในทุกโอกาส ในส่วนสีเสื้อผ้าจะนิยมสีแดง ชมพูอ่อนหรือสีส้มสดใสในงานมงคล และนิยมสีดำ น้ำตาลเข้ม สีขาวในงานอวมงคล นอกจากนี้สตรีชาวบาบายังคงนิยมนุ่งโจงกระเบน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างตัวเสื้อแบบสตรีจีนและการนุ่งโจงกระเบนแบบสตรีมลายู โดยมีลวดลายผีเสื้อ ลายดอกไม้ ลายพญากษัตริย์ ลายหงส์ ลายนกยูง ลายเลขาคณิต และนิยมเกล้าผมมวยสูง (ซึกอโบาย) ตลอดจนการสวมเครื่องประดับที่บ่งบอกถึงฐานะทางสังคมและความเชื่อในทุกโอกาสตามวัฒนธรรมประเพณี

คำสำคัญ ชาติพันธุ์บาบา, ย่อหย่า, บาจูปันจิง, เครื่องแต่งกาย

Abstract

This research intended to explore the style of traditional costume of women in Baba ethnic which residing in the provinces of Ranong, Phang Nga, and Phuket. This is a qualitative research. The sources of data were literature reviews, interviews, and observations and the result was presented as descriptive analysis result.

It is found that Baba Ethnic is a group of Chinese – local Thai or Malaya descendants residing in Penang and Malaka of Malaysia, Singapore, and Andaman provinces in Thailand including Trang, Satul, Krabi, Ranong, Phang Nga, and Phuket. The traditional costume worn by Baba women could be divided

¹ ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

into 5 styles: 1) the casual stand collar long sleeve shirt with pleated cuffs (A Po shirt), 2) the long wedding gown (Baju Panjang), 3) the knee long gown (Po Tueng Te) worn in casual occasions, 4) Yaya (Ke Ba Ya) worn by adult women in religious ceremonies, and 5) lace dress worn by senior women. In the color section, clothing is popular with red, light pink or vivid colors at auspicious occasions and popular black, dark brown, white at inauspicious occasions. In addition, Baba women always wear Malaya style batik sarong called Pateh with Chinese style shirt. The sarong patterns are butterflies, flowers, floral motif, swan, peacock, and geometric. The popular hair style was the high bun called Chak E Boi. The accessories worn by these women depend on the occasions, social status, and beliefs.

Keywords: Baba Ethnic, Nyonya, Baju Pangjang, Costume

บทนำ

“จีนโพ้นทะเล” คำนี้มักจะนิยมในภาษาจีนกลาง เรียกว่า “หัวเฉียว” และภาษาจีนแต้จิ๋วคือ “ฮั่วเคี้ยว” ในส่วนของคำไทยนั้นที่ใช้เรียกชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งถอดใจความสำคัญได้ว่ามาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Oversea Chinese หรือชาวจีนที่อยู่ห่างไกลจากบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง มิเพียงแต่ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเพียงเท่านั้น แต่คำว่าจีนโพ้นทะเลยังสามารถใช้กับชาวจีนที่อพยพมาอาศัยอยู่ทั่วทุกมุมโลก นักวิชาการชาวตะวันตกที่ศึกษาเรื่องราวการย้ายถิ่นฐานของชาวจีนเข้ามาในสยามประเทศ ได้ประมาณการจำนวนของชาวจีนที่อพยพ โดยคาดการณ์ว่า อาจจะเป็นหนึ่งในสามของจำนวนประชากรไทยทั้งหมด โดยมีที่มากกล่าวกันว่า “ผู้โดยสาร เป็นสินค้าที่มีค่ามากที่สุดจากเมืองจีนมายังสยาม” ซึ่งชาวจีนที่อพยพเข้ามาในสยามสมัยนั้นตรงกับช่วงกลางถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 24 กล่าวคือในรัชสมัยของการสืบเนื่องระหว่างรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 มีจำนวนประชากรจีนที่อยู่แถบ กวางตุ้ง กวางสี ฮกเกี้ยน และไหหลำ เข้ามาอยู่ในไทยมากเป็นที่สุด (สุภางค์ จันทวานิช, 2534, หน้า 15)

สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องเกณฑ์ไพร่พลเพื่อเป็นแรงงาน ประกอบกับสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศจีนในสมัยนั้นประสบปัญหาทั้งในด้านการเมือง การปกครอง และระบอบเศรษฐกิจ จึงทำให้ชาวจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งในพระนคร ตลอดจนหัวเมืองชายฝั่ง ประจวบเหมาะแก่กับเมืองกลาง (ภูเก็ต) มีการประกอบธุรกิจด้านการทำเหมืองแร่ดีบุก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2444 แรงงานที่ใช้เพื่อประกอบกิจการด้านเหมืองแร่ดีบุกในภูเก็ตเริ่มขาดแคลน เนื่องจากค่าจ้างแรงงานและสวัสดิการแรงงานจีนในสิงคโปร์ และปีนังค่อนข้างสูงกว่าแรงงานจีน

ในภาคใต้ พระยารัษฎานุประดิษฐ์ (คอลชิมบี) สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตในสมัยนั้น จึงหาวิธีการจัดคนจีนเข้ามาใหม่โดยให้ส่งเรือไปรับปีละ 3 เที่ยว จึงส่งผลให้ภูเก็ตมีจำนวนประชากรชาวจีนที่มาทำเหมืองแร่ดีบุกมากขึ้น เกิดเป็นความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว (พัฒน จันทรแก้ว, 2533, หน้า 90-92) แม้จะเริ่มต้นจากการเป็นกสิหรือกรรมกรเหมืองแร่ดีบุกจนกลายเป็นพ่อค้าเจ้าของตลาด สร้างโรงงาน และสิ่งอื่น ๆ เพิ่มขึ้นตามอัตราค่าจ้างของตนเองจนก่อให้เกิดความมั่งคั่งร่ำรวย จนสตรีชาวพื้นถิ่นเล็งเห็นความสำคัญในความมั่งคั่งและเกิดเป็นสัมพันธภาพของการสร้างชีวิตครอบครัวระหว่างสตรีและบุรุษต่างเชื้อชาติ ทำให้เกิดรูปแบบทางวัฒนธรรมที่แปลกใหม่แต่มีการผสมกลมกลืนกันได้อย่างสวยงาม เมื่อก่อเกิดบุตรสาวและบุตรชายที่เป็นพยานรักของสองแผ่นดิน โดยเรียกกันทั่วไปว่า “ลูกผสม” หากเป็นบุตรชายเรียกว่า “بابา” (บา-หบา) หากเป็นบุตรสาวเรียกว่า “ยอหย่า” หรือยอนหย่า ซึ่งลูกผสมดังกล่าวปรากฏพบในกลุ่มชาติพันธุ์บาป้าที่อาศัยอยู่ในจังหวัดฝั่งอันดามันของประเทศไทย ประกอบด้วยจังหวัด กระบี่ พังงา ระนอง ตรัง สตูล และภูเก็ต เมื่อวัฒนธรรมของชาวจีน และชาวพื้นถิ่นเกิดการผสมกลมกลืนกัน

วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในกลุ่มชาติพันธุ์บาป้า จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีระเบียบแบบแผนและเอกลักษณ์ที่โดดเด่นมาเป็นระยะเวลายาวนาน และเป็นวัฒนธรรมที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของการสืบเนื่องและความสัมพันธ์ระหว่างความหลากหลายทางเชื้อชาติจากสมัยอดีตกาลจนถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ซึ่งปรากฏให้เห็นถึงความคล้ายคลึง และการผสมผสานในวิถีของสตรีมลายู สตรีมอญและสตรีชาวจีน กล่าวคือ การนุ่งใส่กางเกงที่เกิดจากการใช้ภูมิปัญญาการวาดมือและเขียนเทียนตลอดทั้งผืน (จาวา ตูเลส) ที่ไม่มีการตัดเย็บอย่างสำเร็จรูปอย่าง

สตรีมลายู ชายเสื้อสั้นระดับสะโพกคล้ายสตรีมอญ และคอเสื้อตั้งสูงปิดถึงลำคอ ตัวเสื้อมีแขนยาว บางโอกาสมีเสื้อคลุมยาวประมาณน้องสวมทับเสื้อตัวในอย่างสตรีสูงศักดิ์ในราชสำนักของจีน ดังนั้นวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวบาบ๋าจึงมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นที่มีการผสมกลมกลืนได้อย่างลงตัว และเกิดความสวยงาม นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่ควรค่าแก่การศึกษาวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวบาบ๋านั้น มิได้เกิดการสวมใส่เพื่อความสวยงามเพียงเท่านั้น แต่ยังคงมีนัยสำคัญของการกำหนดสีสัน ลวดลายเนื้อผ้าที่สอดคล้องกับความเชื่อ อีกทั้งสามารถแบ่งแยกระดับช่วงอายุ บ่งบอกถึงฐานะทางสังคมและโอกาสในการสวมใส่ตามวัฒนธรรมประเพณีได้อย่างชัดเจน

ปัจจุบันการดำรงชีวิตของมนุษยชาติ มีการปรับเปลี่ยนไปตามความนิยมทางด้านปัจจัย 4 มนุษย์ ล้วนแล้วแต่มีการแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตเพื่อความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว รวมทั้งการแบกรับภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ ตามบทบาทและการแข่งขันทางสังคม อีกทั้งมนุษย์มีความคิดที่แปลกใหม่ก้าวทันตามยุคแห่งการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจและการปกครอง มีระบบการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ดังที่งามพิศ สัตย์สงวน (2544, หน้า 26-27) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงในครอบครัว เครือญาติ เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การขัดเกลาทางสังคม การศึกษา ศาสนา ความเชื่อ การแพทย์ การสาธารณสุข ค่านิยม ประเพณี พิธีกรรม สัญลักษณ์ รวมทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ การค้นพบ การแพร่กระจายเกิดจากการติดต่อทางวัฒนธรรม ภาวะความทันสมัยและนวัตกรรม

จากปัจจัยสำคัญดังกล่าว ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนารวมอย่างต่อเนื่องตามลำดับของยุคสมัย ตลอดจนมีความเสี่ยงที่อยู่ในระดับสูงต่อการสูญหายไปจากวัฒนธรรมของการแต่งกายสตรีในกลุ่มชาติพันธุ์บาบ๋า ซึ่งอาจจะเกิดจากที่มนุษย์รับอิทธิพลของวัฒนธรรมร่วมสมัย และการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิต มีการปฏิบัติตนอย่างเรียบง่าย ส่งผลให้วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทำให้จารีตและธรรมเนียมทางด้านวัฒนธรรมการแต่งกายที่

ปฏิบัติอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามระบบของสังคมและเศรษฐกิจ โดยมีกระบวนการที่เป็นไปอย่างช้า ๆ และในที่สุดก็ถูกกลืนกินไปด้วยอิทธิพลของนวัตกรรมในสมัยใหม่ นอกจากบทความฉบับนี้เป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยแล้ว ยังเป็นกระบอกเสียงในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้ธำรงไว้คู่กับสังคม หากมีเพียงแต่ภาพเก่าโบราณชวนไวให้ลูกลานได้มองเห็นเป็นตำนาน วัฒนธรรมและรากฐานดั้งเดิมของชาวบาบ๋าคงเลือนหายไปตามกาลเวลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาบ๋าในจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนของกลุ่มชาติพันธุ์บาบ๋าในจังหวัดพังงา ระนอง พังงา ภูเก็ต ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาบ๋าในจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

1.1 การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีน และวัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์บาบ๋า

1.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth interview) เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) คือนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกายชาติพันธุ์บาบ๋า และกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) คือผู้ที่นิยมสวมใส่เครื่องแต่งกายตามแบบอย่างสตรีบาบ๋าในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชากรผู้มีเชื้อสายบาบ๋า โดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับในประเด็นประวัติความเป็นมา รูปแบบการแต่งกาย โอกาสในการสวมใส่ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมที่ส่งผลต่อรูปแบบวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาบ๋า ตลอดจนความนิยมต่อการสวมใส่ตามวัฒนธรรมประเพณี

หรือการดำรงชีวิต และแนวทางการอนุรักษ์ โดยแบบ
สัมภาษณ์เชิงลึก มีข้อความถามเพื่อรวบรวมข้อมูลของ
กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ประวัติส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ-สกุล
สถานภาพ และข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ความรู้เรื่องวัฒนธรรมการแต่งกาย
ของสตรีกลุ่มชาติพันธุ์บาบ่าในสมัยอดีตและปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 เครื่องประดับของสตรีชาติพันธุ์บาบ่า
ที่สวมใส่ในโอกาสต่าง ๆ

ส่วนที่ 4 แนวทางอนุรักษ์วัฒนธรรมแต่งกาย
ของสตรีกลุ่มชาติพันธุ์บาบ่าในฝั่งทะเลอันดามัน

ส่วนที่ 5 คำถามปลายเปิด ให้แสดงความคิด
เห็นและข้อเสนอแนะ

1.2.1 กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้าน
วิชาการที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมการ
แต่งกายของชาติพันธุ์บาบ่า ครูภูมิปัญญา นักวิชาการ
วัฒนธรรมจังหวัดระนอง พังงา และภูเก็ต เพื่อการสัมภาษณ์
เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา รูปแบบ สีส้น โอกาสในการ
สวมใส่ ตลอดจนแนวทางการอนุรักษ์ในรูปแบบของข้อมูล
ทางวิชาการ ประกอบด้วย

- 1) รองศาสตราจารย์ ดร.สาวิตร
พงศวีร์ ครูภูมิปัญญา
- 2) อาจารย์ฤดี ภูมิภูถาวร
ข้าราชการบำนาญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแต่งกายบาบ่า
- 3) คุณจรูญรัตน์ ต้นทวนิช ผู้ดูแล
บ้านพระพิทักษ์ชินประชา จังหวัดภูเก็ต
- 4) คุณศุภพรพงษ์ชัย พรพงษ์
ผู้สืบทอดวัฒนธรรมบาบ่า บ้านเทียนสือ จ.ระนอง

1.2.2 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่
บุคลากรหน่วยงานราชการ และผู้ประกอบการด้านเครื่อง
แต่งกายบาบ่าในจังหวัดระนอง พังงา และภูเก็ต

- 1) คุณสมาลี มาอา ประธานคณะ
กรรมการพัฒนาสตรี จังหวัดระนอง
- 2) ดร.วชิราภรณ์ ชนะศรี อาจารย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ผู้สวมใส่ชุดพื้นเมือง
- 3) คุณศิริพร สุดตรง ครูโรงเรียน
เฉลิมพระเกียรติฯ ภูเก็ต ผู้สวมใส่ชุดพื้นเมือง
- 4) คุณประภัศสร โอจันทร์
ครูโรงเรียนดีบุกพังงาวิทยายน ผู้สวมใส่ชุดพื้นเมือง

5) คุณจิรศักดิ์ อังคทายาท
ผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องแต่งกายพื้นเมือง จังหวัดภูเก็ต

6) คุณปิยณัฐ อิศระสงคราม
ผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องแต่งกายพื้นเมือง จ.ระนอง

7) คุณสมชาย เจริญฤทธิ์
ผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องแต่งกายสตรีพื้นถิ่น จังหวัดพังงา

8) คุณพิสุทธิ์ อัจฉริยาภิมุข
ผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องประดับบาบ่าและอัญมณี

1.2.3 การสัมภาษณ์ประชากรชาวผู้มีเชื้อ
สายบาบ่าที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัด
ระนอง พังงาและภูเก็ตที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็น
ผู้มีวุฒิสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาและความรู้ที่ได้รับการ
ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษในการสัมภาษณ์ได้เป็นอย่างดี

- 1) คุณชนัด หวังเกียรติ ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านการแต่งผมเจ้าสาวโบราณบาบ่า จังหวัดภูเก็ต
- 2) คุณมาลี เอี้ยวผดุง ผู้มีเชื้อสาย
จีนกวางตุ้ง ในย่านเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต
- 3) คุณจูเสี่ยว แซ่หลิม ชาวไทยเชื้อ
สายจีนที่อาศัยบริเวณย่านเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต
- 4) คุณกมลวรรณ บุญดวงศ์
ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยบริเวณย่านเมืองเก่า จ.ระนอง
- 5) คุณนิภา อุตรา ชาวไทยเชื้อสาย
จีนที่อาศัยบริเวณย่านเมืองเก่า จังหวัดระนอง
- 6) คุณประดิษฐ์ โมราศิลป์
ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยบริเวณย่านเมืองเก่า จ.ระนอง
- 7) คุณกัญญรัตน์ ต้นสกุล ชาวไทย
เชื้อสายจีนที่อาศัยในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จ.พังงา
- 8) คุณจำปา ศรีมุข ชาวไทย
เชื้อสายจีนที่อาศัยในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จ.พังงา

1.3 การสังเกตภาพถ่ายโบราณ เกี่ยวกับรูป
แบบการแต่งกายที่ปรากฏพบในพื้นที่วิจัย เช่น การแต่งกาย
ในความเชื่อ การแต่งกายประเพณี การแต่งกายในพิธีกรรม
และการแต่งกายในโอกาสสำคัญ เป็นต้น

1.3.1 ชุมชนหาดส้มแป้น ชุมชนหงาว
จังหวัดระนอง

1.3.2 ชุมชนตลาดเก่า อำเภอตะกั่วป่า
จังหวัดพังงา

1.3.3 ชุมชนย่านเมืองเก่า ถนนกลาง ถนน
ดีบุก ถนนพังงา จังหวัดภูเก็ต

1.3.4 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

1.3.5 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเมืองระนอง

1.3.6 บ้าน 100 ปี เทียนสือ จังหวัดระนอง

1.4 การสังเกตรูปแบบการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาป้าในจังหวัดระนอง พังงา และภูเก็ตในโอกาสสำคัญตามวัฒนธรรมประเพณีและการดำรงชีวิต เช่น ประเพณีวิวาห์บาป้า งานถนนสายวัฒนธรรม ฯลฯ

2. ขอบเขตการวิจัย

เพื่อให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยเลือกพื้นที่การวิจัยแบบเจาะจงในจังหวัดชายฝั่งอันดามันของประเทศไทย 3 จังหวัด คือ พังงา ระนอง และภูเก็ต เนื่องจากมีชุมชนย่านเมืองเก่าและอยู่ในแผนการอนุรักษ์ของคณะรัฐมนตรี และยังคงมีวิถีการดำรงชีวิตแบบชาติพันธุ์บาป้าและปรากฏเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมการแต่งกายแบบดั้งเดิม ได้แก่

2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

2.1.1 ชุมชนหาดส้มแป้น ชุมชนหงาว จังหวัดระนอง

2.1.2 ชุมชนตลาดเก่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

2.1.3 ชุมชนย่านเมืองเก่า ถนนถลาง ถนนตีบุก ถนนพังงา จังหวัดภูเก็ต

2.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.2.1 พัฒนาการการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาป้าในจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต

2.2.2 รูปแบบการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาป้าในจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต

2.2.3 สีเส้นและลวดลายบนเครื่องแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาป้าจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต

ผลการวิจัย

การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์บาป้า มีการผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลายเชื้อชาติ ได้แก่ มลายู จีน มอญ และไทยให้ผสมกลมกลืนกันอย่างสวยงามและลงตัว ซึ่งอาจจะมึรูปแบบที่คล้ายคลึงกับอาณาบริเวณของภูมิภาคใกล้เคียง เช่น ชาวป็นัง และมะละกาในประเทศมาเลเซีย รวมทั้งประเทศสิงคโปร์ เนื่องจากมีการติดต่อค้าขายทางการเดินเรือ ต่อมาในภายหลังช่วงเวลาประมาณกลางศตวรรษที่ 19

เกิดเป็นยุคอาณานิคมที่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ และสิ่งที่ได้รับประโยชน์ไปกว่านั้นคือ ชาวบาป้าส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นและรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมตะวันตก โดยเฉพาะในดินแดนที่กำลังจะพัฒนาอย่างในปัจจุบัน มะละกาและสิงคโปร์ จึงส่งผลให้วัฒนธรรมบาป้าของประเทศใกล้เคียงเกิดความเบาบางลงไปตามสภาพของเศรษฐกิจและบริบทของสังคมและวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ดังนั้นการสวมใส่เสื้อผ้าแบบสตรีท้องถิ่นดั้งเดิม จึงมีการพัฒนาโดยการใช้ผ้าเนื้อดีหรือวิธีการตัดเย็บแบบตะวันตก แต่ชาวบาป้าก็ได้ละทิ้งรากฐานของตนเองไปเสียทีเดียว ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์การแต่งกายแบบชาวบาป้าผสมมลายู คือการนุ่งโจงกระเบนตามวิถีของสตรีมลายู บางโอกาสอาจจะมีเสื้อคลุมด้านนอกตามแบบอย่างของสตรีชาวจีน ตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับที่ทำด้วยทองคำ เพชร ไข่มุก หรือหยกอย่างวิจิตรงดงาม ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดระนอง จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต แบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1. ชุดเสื้อคอตั้งมือจีบ (เสื้ออาโป)

เสื้อคอตั้ง แขนจีบหรือที่เรียกว่า “เสื้อคอตั้งมือจีบ” นิยมสวมใส่เป็นเสื้อด้านใน และขณะอยู่ประจำบ้าน ซึ่งมีลักษณะรอบคอเสื้อตั้งขึ้นคล้ายลักษณะคอจีน ตัวเสื้อสั้นระดับสะโพก แขนยาวระดับข้อมือจีบจีบประมาณ 2 – 3 จีบ ในสมัยอดีตเสื้อคอตั้งมีเฉพาะรังคัมเพียงเท่านั้น ไม่มีกระดุมติดอยู่ตายตัว หากแต่ต้องการสวมใส่ก็จะนำกระดุมทองที่ทำจากเหรียญกษาปณ์ของประเทศอังกฤษ เรียกว่า “กิมตุ้น” มาสอดห้วงเข้าด้วยกัน นิยมตัดเย็บด้วยผ้าปาน

ภาพที่ 1 การแต่งกายชุดเสื้อคอตั้งแขนจีบของสตรีบาป้าในงานวิวาห์บาป้า ประจำปี 2562 จังหวัดภูเก็ต
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2562

หรืออาจจะนำผ้าลูกไม้จากตะวันตกเข้ามาเย็บติดกับชายเสื้อ ด้านล่าง ในสมัยปัจจุบันนิยมติดกระดุมสีทองไว้สำเร็จรูป มีกระดุมผ่าหน้าจำนวน 5 เม็ด บริเวณคอเสื้อจำนวน 2 เม็ด และปลายแขนเสื้อข้างละ 2 เม็ด ซึ่งลักษณะของกระดุมที่เลือกใช้ในปัจจุบันเป็นกระดุมสีทอง มีลักษณะกลม หลากหลายรูปแบบ เช่น ลายดอกพิกุล ลายฟักทอง ลายมะยม หรือกระดุมทองเกลี้ยง เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ กัญญรัตน์ ต้นสกุล (2562, 2 กรกฎาคม) อายุ 83 ปี ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในบริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ซึ่งมีอาชีพเป็นช่างเสริมสวยและช่างตัดเย็บเสื้อผ้า โดยมีประสบการณ์ทางวิชาชีพประมาณ 50 ปี กล่าวว่า เสื้อคอตั้งเป็นเสื้อตัวในที่สตรีบาบ่าในสมัยโบราณนิยมสวมใส่เมื่ออยู่ประจำบ้าน หากออกไปทำกิจธุระ ไปงานบุญหรืองานพิธีการสำคัญ สำหรับสตรีวัยสาวจะใส่เสื้อคอตั้งแขนจีบหรือเสื้อยาวเหยียด แต่สำหรับผู้มีฐานะร่ำรวยก็จะนิยมสวมเสื้อครุยยาวสวมทับ ติดด้วยเข็มกลัดเพียงน้อยชิ้น จะสวมมงกุฎหรือติดเครื่องประดับมากสำหรับเจ้าสาวเท่านั้น นอกจากนี้ฉัตรปวีณ์ ธิรณิชารุจศิริ (2562, 9 กรกฎาคม) นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดระนอง ยังให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่าคำว่า “อาโป” คือสตรีผู้หญิงที่อยู่ในสถานะของน้ำ หรือป่า หรืออา หรือเป็นสตรีวัยกลางคน ลักษณะการสวมเสื้อคอตั้งจะพบเห็นได้มากในสตรีวัยสาวถึงวัยกลางคน จึงนำมาเป็นชื่อเรียกตัวเสื้อติดปากกันในกลุ่มชาวพื้นถิ่น โดยคอเสื้อจะตั้งขึ้นแบบจีน มีกระดุมคอ 2 เม็ด แขนเสื้อเย็บยาวถึงระดับข้อมือประมาณ 3 จีบ มีกระดุมผ่าหน้า 5 เม็ด ไว้สำหรับเป็นเสื้อตัวในก่อนสวมครุยทับหรือเป็นเสื้อถ่วงก็ได้

2. ชุดครุยยาว (บาจู่ ปันจิง) สวมใส่ในพิธีวิวาห์

เสื้อครุยยาวถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ในการแต่งกายของสตรีบาบ่า มีลักษณะเป็นเสื้อตัวยาวประมาณน่อง ปลายแขนเรียวยาวระดับข้อมือ ตัวเสื้อหลวม มีลักษณะเป็นเสื้อผ่าหน้าตลอดตั้งแต่ช่วงคอจนถึงปลายเสื้อ ตัดเย็บด้วยผ้าปาน ผ้าซาติน บ้างก็ใช้ผ้าแพรจีนทึบ (โบกุ้นสำ) ชุดครุยยาวเรียกตามภาษามลายูว่า “บาจู่ ปันจิง” บาจู่ แปลว่าเสื้อ ส่วนปันจิง แปลว่ายาว จากภาพโบราณโดยส่วนใหญ่สตรีบาบ่าจะนิยมใส่สีชมพู หรือแดงเฉพาะวันสมรส ภายหลัมนิยมลายดอกไม้ขนาดเล็กและปรับเปลี่ยนเป็นผ้าเนื้อบาง นอกจากนี้สตรีที่ผ่านการแต่งงานมาแล้วจะนิยมสวมใส่ชุดครุยยาวที่

เป็นผ้าเนื้อหนาแน่นหนักไปทางสีเข้ม เช่นน้ำตาลอ่อน น้ำตาลเข้ม หรือสีอิฐ ลวดลายของเนื้อผ้าเป็นตารางเล็ก ๆ เนื่องจากภูมิประเทศทางภาคใต้เป็นดินแดนที่มีสภาพอากาศค่อนข้างร้อน จึงเป็นไปได้ว่าสตรีบาบ่าได้ปรับเปลี่ยนเพื่อความคล่องตัวและเหมาะสมต่อสภาพอากาศมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 ชุดแต่งงานของชาวจีนภูเก็ต เจ้าบ่าวสวมชุดฝรั่ง นายเปี้ยวเหล็ง และเจ้าสาวในชุดครุยยาว นางง่วนซิม ผลิพัฒน์ (แซ่แต้) ถ่ายเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2474 ภาพจากพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว จ.ภูเก็ต
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2562

จากบทความในหนังสือเรื่อง Straits Chinese Gold Jewellery กล่าวว่าในวันที่สำคัญของประเพณีการแต่งงาน เจ้าสาวยอนหยางจะนิยมแต่งกายในรูปแบบชุด Baju panjang ในขณะที่เจ้าบ่าวสวมชุดสูททางตะวันตก ซึ่งชุดเจ้าสาวนิยมตัดเย็บด้วยผ้าไหมสีแดงเข้ม หรือผ้าซาตินเบอร์กันดี มีการปักลวดลายดอกโบตันที่วิจิตรงดงาม ซึ่งนัยสำคัญและความหมายที่สื่อถึงความสง่างาม และเกียรติยศแห่งสตรี บางโอกาสก็จะถูกนำตัวเสื้อคลุมมาประดับตกแต่งด้วยขนกระต่าย ในส่วนของผ้านุ่งจะนิยมนุ่งโสร่งที่เรียกว่า “ซงเก็ด” (Songket) ใช้วิธีการถักทอด้วยดินทองอย่างสวยงาม สวมใส่เครื่องประดับทองคำ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับเครื่องแต่งกายของชุดเจ้าสาว และจะนิยมสวมใส่ในพิธีการสำคัญของวันมงคลสมรส คือประเพณีการยกน้ำชาให้กับพ่อและแม่ (Lillian Tong, 2014, p 33)

จากการสัมภาษณ์ สาวิตร พงศ์วัชร (2562, 15 ตุลาคม) ครูภูมิปัญญาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมในจังหวัดภูเก็ต ได้ให้ข้อมูลว่า การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุดครุยยาว ยังปรากฏให้เห็นถึงรูปแบบการแต่งกายที่คล้ายคลึงกันในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันตกโดยสตรีบาบ้ายิ่งคงนุ่งโสร่งปาเต๊ะกับเสื้อคอตั้ง ปลายแขนจีบ แขนเสื้อยาวถึงข้อมือเช่นเดิมในทุกโอกาส แต่จะนิยมสวมชุดครุยยาวสำหรับเจ้าสาวในพิธีวิวาห์ และสำหรับ “นายหัวหญิง” สตรีสูงวัยโอกาสสำคัญ การสวมครุยยาวจะใช้ในพิธีฝังเต (การยกน้ำชาตอนเช้า) และจะต้องเกล้ามวยสูงเหนือศีรษะซึ่งเรียกว่าผมทรงชกอิโบย ประดับศีรษะด้วยดอกไม้ไหว ทำด้วยเส้นทองคำ ล้อมมวยผมด้วยดอกมะลิ สวมเครื่องประดับทองคำ พลอย เพชรชีก เพชรลูก หรือสวมใส่เครื่องประดับเพิ่มมากกว่าปกติ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่งในฐานะทางสังคมของตน

ในขณะที่ระบบการเมืองการปกครองเกิดการปรับเปลี่ยน เมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้สตรีบาบ่ารับวัฒนธรรมทางตะวันตกมากขึ้นเรื่อย ๆ หันมานิยมสวมใส่ชุดวิวาห์แบบสากลนิยม มีลักษณะเป็นชุดเจ้าสาวสีขาวล้วน ตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้แบบตะวันตก ยาวครอบคลุมถึงระดับเท้า ปลายแขนเสื้อยาวถึงข้อมือ รวมทั้งมีผ้าลูกไม้โปร่งบางสีขาวคลุมศีรษะไว้ โดยเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปสำหรับชุดเจ้าสาวบาบ่าแบบสากลนิยมว่า “บุนเบ้ง”

3. ชุดครุยท่อน (ปั่วตั้งเต้)

ภาพที่ 4 เสื้อครุยท่อน หรือเสื้อครุยครึ่งท่อน
ที่มา : ฤดี ภูมิภูถาวร. (2553). วิวาห์บาบ่าภูเก็ต. กรุงเทพฯ: เว็ลด์ออฟเซ็ท ฟรินด์ซิง, หน้า 49

เสื้อครุยครึ่งท่อน เรียกตามภาษาฮกเกี้ยนว่า “ปั่วตั้งเต้” มาจากคำว่า “ปั่ว” หรือ “ป่อ” แปลว่า ผ้า “ตั้ง” แปลว่า ยาว ส่วน “เต้” แปลว่า สั้น สรุปความแปลว่าลักษณะเสื้อตัวไม่สั้นไม่ยาว คือความยาวประมาณครึ่งสะโพก (ปราณี สกฤตพิพัฒน์ และคณะ, 2555, หน้า 79) เสื้อครุยท่อนหรือชุดครุยสั้น มีลักษณะเป็นเสื้อครุยผ้าบางหรือผ้าปาน ซึ่งจะสวมเสื้อคอตั้งแขนจีบไว้ด้านในเป็นชั้นแรกและคลุมทับด้วยเสื้อครุยครึ่งท่อน ทั้งนี้เสื้อครุยครึ่งท่อนเป็นเสื้อผ่าหน้า ไม่มีกระดุมจึงนิยมใช้เข็มกลัดทอง ซึ่งเรียกว่า “โกสัง” หรือ “โกสัง” กลัดไว้เพื่อไม่ให้สาบเสื้อหลุดออกจากกัน ชุดครุยท่อนได้ตัดทอนลงมาจากเสื้อครุยยาวที่ใช้สำหรับการสวมใส่ในโอกาสพิเศษ หรือการออกงานทางสังคมอย่างเต็มรูปแบบจากการสัมภาษณ์จรรยารัตน์ ตันทวนิช (2562, 8 พฤษภาคม) ผู้มีความรู้เรื่องการแต่งกายบาบ่า บ้านพระพิทักษ์ชินประชา จังหวัดภูเก็ต ให้ข้อมูลว่า เสื้อครุยท่อนปัจจุบันหาผู้สวมใส่ได้ยากเพราะจะต้องใช้เสื้อจำนวน 2 ตัวสวมทับกัน เสื้อตัวนอกเป็นผ้าโปร่งบาง หรือผ้าปานเนื้อบาง ตัดเย็บในลักษณะหลวม ๆ สวมทับเสื้อตัวใน ไม่มีรึงกระดุม จะนิยมใช้เข็มกลัดโกสังติดไว้ระหว่างสาบเสื้อด้านหน้า จำนวน 3 ตัว (เข็มกลัดแม่ลูก) และนุ่งโสร่งปาเต๊ะวาดมือจากขวา

4. ชุดย่าหย่า (เคบาย่า)

เสื้อเคบาย่า คือตัวเสื้อที่ได้พัฒนารูปแบบมาจากเสื้อครุยท่อนในสมัยอดีต เนื่องจากประเทศไทยมีสภาพอากาศค่อนข้างร้อน และเพื่อให้การสวมใส่เกิดความคล่องตัว จึงปรับเปลี่ยนเป็นเสื้อย่าหย่า ดังที่สตรีชาวภูเก็ตนิยมสวมใส่ในงานพิธีการต่าง ๆ เช่นงานบุญ งานประเพณี ตลอดจนงานสังคม หรือสวมใส่เป็นชุดลำลองที่ไม่เป็นทางการ โดยตัวเสื้อทั้งชายด้านหลังให้มีปลายแหลม ปลายเสื้อด้านหลังอยู่ระดับสะโพก นิยมตัดเย็บเป็นคอวีหรือมีระบายบริเวณคอเสื้อ ยาวตลอดจนถึงริมเสื้อด้านล่าง ปลายแขนยาวระดับข้อมือ มี 3 รูปแบบ ดังนี้

4.1 เคบาย่าลินดา (Kebaya Renda)

เป็นเสื้อแขนยาวผ่าหน้าเนื้อผ้าค่อนข้างบาง และไม่หนาจนเกินไป ประดับด้วยลูกไม้ฉลุลวดลายบริเวณปลายแขน สาบเสื้อ และบริเวณริมสะโพกเป็นลักษณะลวดลายของดอกไม้ หรือลายพฤกษา ลักษณะตัวเสื้อตัดเย็บอย่างหลวมๆ ไม่เข้ารูปมากนัก นิยมติดสาบเสื้อด้านหน้าด้วยเข็มกลัด ในลักษณะลวดลายต่าง ๆ เช่นลายดอกไม้ ลายใบไม้ ลายแมลงปอ และลายผีเสื้อ เป็นต้น

ภาพที่ 5 การแต่งกายชุดเคบาย่า ภาพจากการศึกษาฐาน ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติถาวร จังหวัดภูเก็ต
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2562

4.2 เคบาย่าปิกู (Kebaya Biku)

เป็นนิยมอย่างมากในช่วงประมาณ พ.ศ. 2473 – 2483 เป็นการพัฒนารูปแบบการแต่งกายให้ทันสมัยมากขึ้น สำหรับสตรีชาวบาหลี เนื่องจากนวัตกรรมในการตัดเย็บและความทันสมัยด้านเทคโนโลยีมีเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้วิธีการตัด การเย็บ การต่อ และการปักมีความสะดวกและสวยงามมากขึ้น ทำให้รูปแบบของตัวเสื้อปรับเปลี่ยนให้มีการฉลุลายเล็ก ๆ บริเวณริมซาบเสื้อด้านหน้า และมีการเย็บคล้ายกับการคัดเวิร์ก (การสอดริมผ้า) บริเวณรอบสะโพก โดยส่วนใหญ่นิยมลายหยอยแครง (ฤดี ภูมิภูถาวร, 2553, หน้า 54) ลักษณะของเสื้อเคบาย่าปิกูยังคงใช้ผ้าเนื้อหนาในการตัดเย็บ และผ่าหน้ายาวตลอดช่วงตัวจากหน้าอกจนถึงปลายเสื้อ ปลายเสื้อด้านหน้าแหลมและยาวทิ้งตัวลงมาไม่ตัดเย็บให้เข้าตัวมากนัก และยังคงใช้เข็มกลัดโกส้าง หรือเข็มกลัดฉลุต่าง ๆ ติดไว้ไม่ให้ซาบเสื้อด้านหน้าแยกออกจากกัน

ภาพที่ 6 การแต่งกายชุดเคบาย่าปิกู
ที่มา : เอนก นาวิกมูล และธงชัย ลิขิตพรสวรรค์. (2561).
สมุดภาพเมืองระนอง. นนทบุรี: พิมพ์ดี, หน้า 129.

4.3 เคบาย่าซูแลม (Kebaya Sulam)

เคบาย่าซูแลมมีความคล้ายคลึงกับลักษณะของเสื้อเคบาย่าปิกูอยู่มาก เพียงแต่แตกต่างกันที่การฉลุฉลุลายบนตัวเสื้อ ปลายแขนและบริเวณรอบสะโพก มีความประณีตและมีรายละเอียดมากขึ้น รวมทั้งตัวเสื้อมีสีสดใส อีกทั้งลักษณะตัวเสื้อมีการเข้ารูปให้มองเห็นทรวดทรงอย่างชัดเจน ตลอดจนการผสมผสานฉลุฉลุลายการปักด้วยไหมสีต่างๆ ให้เกิดเป็นฉลุฉลุลายของสัตว์ตามความเชื่อ เช่น ลายพญาหรือลายสัตว์ในอุดมคติ จากการสัมภาษณ์สุภาพรพงษ์ชัย พรพงษ์ (2562, 9 กรกฎาคม) กล่าวว่า เสื้อเคบาย่าหรือเสื้อย้าหยา ปัจจุบันจะนิยมสำหรับสตรีวัยสาวถึงสตรีวัยกลางคน ตัวเสื้อจะมีสีสดใส เช่น สีแดง สีเหลืองดอกบวบ สีเหลืองขมิ้นและปักฉลุฉลุลายบนริมเสื้อด้วยสีตรงกันข้าม หากเป็นตัวเสื้อสีเหลืองก็จะนิยมปักฉลุฉลุต่าง ๆ ด้วยไหมสีแดง สีน้ำเงินหรือสีม่วง ปัจจุบันการแต่งกายชุดย้าหยาที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยมีการตัดเย็บจนเข้ารูปมากขึ้นไป ปลายเสื้อด้านหลังสูงขึ้นมากกว่าปกติ เพราะช่างที่มีความรู้และมีฝีมือการตัดเย็บผ้าพื้นเมืองในปัจจุบันมีจำนวนน้อยและหาได้ค่อนข้างยาก เพราะในอดีตเสื้อย้าหยาจะไม่มีกระดุม ไม่มีซาบปิดระหว่างอกเสื้อ แต่จะใช้เข็มกลัดโกส้างเป็นตัวยึดซาบเสื้อกระดุม

5. ชุดเสื้อลูกไม้

การแต่งกายชุดเสื้อลูกไม้ได้รับความนิยมใส่สำหรับสตรีที่มีวัยวุฒิ อายุประมาณ 60-80 ปีขึ้นไป รูปแบบของตัวเสื้อเป็นผ้าลูกไม้มีหลายรูปแบบ เช่น แขนสั้น แขนสีส่วน รวมทั้งลักษณะคอเสื้อมีความสวยงามตามยุคสมัย โดยนิยมเป็นคอกลม คอฮาวาย คอวี วิธีการตัดเย็บจะนิยมใช้เป็นซิปล้างบ้างก็เป็นกระดุมสอดห่วงด้านหน้าตั้งแต่หน้าอกตลอดริมเสื้อ ลักษณะในการตัดเย็บจะไม่เข้ารูปมากนัก สวมใส่ได้อย่างสะดวกสบายเหมาะกับสภาพอากาศในภาคใต้ จากการสัมภาษณ์ จำปา ศรีมุข (2562, 2 กรกฎาคม) ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยบริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา กล่าวว่า ชนิดของผ้าผ้าลูกไม้ที่นำมาตัดเย็บจะเป็นไปตามกำลังทรัพย์ของผู้สวมใส่ ตั้งแต่ราคาหลาละ 350 – 1,500 บาท นิยมสีขาว สีเทา สีอิฐ สีกะปิ สีม่วง สีน้ำตาล เป็นต้น

ภาพที่ 7 การแต่งกายชุดผ้าลูกไม้ของสตรีพื้นถิ่น
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2562

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่าในความแตกต่างของวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีในจังหวัดระนอง พังงา และภูเก็ต ปรากฏให้เห็นว่า มีรูปแบบของตัวเสื้อชนิดหนึ่งที่ไม่ปรากฏพบในจังหวัดภูเก็ต แต่มีปรากฏภาพถ่ายโบราณในจังหวัดพังงาและจังหวัดระนอง เรียกว่า “เสื้ออ่าจ้อ” เป็นเสื้อคอกลม ตัวเสื้อเป็นทรงตรงไม่เข้ารูป ไม่มีการจับตะเข็บของตัวเสื้อ แขนสามส่วน ปลายแขนบานเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และตัวเสื้อมีความยาวคลุมระดับสะเอวประมาณ 2.5 นิ้ว ด้านหน้ามีกระเปาะเจาะอยู่บริเวณด้านหน้าอก จำนวน 2 ใบ มีความกว้าง 5.5 นิ้ว ความยาว 6 นิ้ว มีกระดุม จำนวน 5 เม็ด นุ่งกับโสร่งปากีฮอร์ (ผ้าปาเต๊ะจากอินโดนีเซีย) ซึ่งเป็นผ้าที่มีลวดลายทั้งสองด้านสามารถสวมใส่ได้ทั้งเวลากลางวันและกลางคืน ตลอดจนสวมสร้อยคอยาวเส้นเล็ก ๆ

ภาพที่ 8 รูปแบบการแต่งกายชุดเสื้ออ่าจ้อ
ภาพจากการศึกษาข้อมูลบ้านร้อยปี เทียนสือ จังหวัดระนอง
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2562

จากการสังเกตของผู้วิจัยยังปรากฏให้เห็นอีกว่า รูปแบบการแต่งกายของสตรีบาบ่าในสมัยโบราณมักจะแบ่งแยกโอกาส และช่วงอายุของการสวมใส่ อีกทั้งการแต่งกายของสตรีบาบ่า จังหวัดพังงา จังหวัดระนองและจังหวัดภูเก็ต ปัจจุบันยังคงมีการนุ่งผ้าโสร่งปาเต๊ะแบบไม่ตัดสำเร็จรูปสำหรับสตรีที่อยู่ในช่วงวัย 60 ปี ขึ้นไปในทุกโอกาส แต่ในส่วนของสตรีที่มีช่วงอายุ 45-60 ปี จะนิยมนุ่งโสร่งผ้าปาเต๊ะที่ตัดสำเร็จรูปขึ้นในโอกาสสำคัญตามวัฒนธรรมประเพณี เช่น งานมงคลสมรส งานบุญประจำปี งานบุญเทศกาล เป็นต้น

สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการเลือกซื้อผ้าโสร่งปาเต๊ะของสตรีชาวบาบ่า จะใช้มือสัมผัสกับผืนผ้า หากเป็นผ้าเนื้อแท้จะนิ่มมือ มีกลิ่นหอมเทียนและมีสภาพความคงทน แต่ในปัจจุบันสตรีรุ่นหลังมักจะนิยมในความสวยงามของผ้าโสร่งปาเต๊ะ และมีราคาย่อมเยามากกว่าความคงทนในการใช้งาน หากแต่ในโอกาสสำคัญ ก็จะเลือกซื้อผ้าโสร่งปาเต๊ะที่มีราคาแพงมาสวมใส่เพื่อเพิ่มสง่าราศีให้กับตนเอง

จากคำบอกเล่าของ ชนิด หวังเกียรติ ที่กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง พัสตราภรณ์ ยอนหย่า เกี่ยวกับผ้าโสร่งปาเต๊ะ กล่าวว่า สตรีบาบ่าสมัยอดีตนิยมนำมานุ่งในวันเข้าพิธีแต่งงานต้องนุ่งผ้าที่ผลิตจากเกาะชวา ประเทศอินโดนีเซีย เรียกว่า “ลาส้อม” (Lasem) เช่น รูปปลา ดอกไม้ นก หงส์ฟ้า หรือสัตว์ชนิดต่างๆที่เป็นมงคล ซึ่งคุณชนิด หวังเกียรติ ได้รับมรดกจากบรรพบุรุษเมื่อสมัย 50-60 ปีก่อน และในปัจจุบันค่อนข้างหายากและมีราคาแพงผืนละประมาณ 8,000 – 10,000 บาท ขึ้นอยู่กับเนื้อผ้าและลวดลาย (วิกรม กรุงแก้ว, 2560, หน้า 22) ปัจจุบันการซื้อหาผ้าโสร่งปาเต๊ะของสตรีพื้นถิ่น ปรากฏพบแหล่งซื้อขายอย่างมากภายในบริเวณถนนย่านเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต โดยเป็นแหล่งธุรกิจของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและปรากฏอยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยวของบริษัทการท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์จรัสศักดิ์ อังคทายาท (2562, 27 สิงหาคม) ผู้ประกอบธุรกิจเช่าซื้อเครื่องแต่งกายพื้นเมือง จังหวัดภูเก็ต กล่าวว่า ปัจจุบันธุรกิจการเช่าซื้อเครื่องแต่งกายพื้นเมืองนิยมกันเป็นจำนวนมาก เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีนโยบายให้พนักงานสวมใส่ในวันปฏิบัติหน้าที่ หรือโอกาสพิเศษ ถึงแม้ว่ารูปแบบของเนื้อผ้าหรือการตัดเย็บจะมีการปรับเปลี่ยน เพื่อลดต้นทุนในการจัดจำหน่ายลง แต่วิธีการจำหน่ายเครื่องแต่งกายพื้นถิ่นในราคาย่อมเยา อาจจะเป็นแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีพื้นถิ่นให้คงอยู่ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

“ชาวบาบ๋า” ทางภาคใต้ของประเทศไทย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีการผสมผสานระหว่างเชื้อชาติจีนและชาวพื้นถิ่นเข้าไว้ด้วยกัน เมื่อมีทายาทสืบสกุลเป็นบุตรชายจะเรียกแทนตัวว่า “บาบ๋า” (Baba) เมื่อมีบุตรสาวก็จะเรียกแทนตัวว่า “ยอนหย่า” (Nyonya) แต่ทั้งนี้จะไม่นิยมเรียกลูกผสมระหว่างพ่อที่เป็นชาวจีน และแม่เป็นชาวพื้นถิ่นในจังหวัดฝั่งทะเลอันดามันว่า “เพอรานากัน” (Perranakan) เนื่องจากคำว่าชาติพันธุ์เพอรานากันจะนิยมใช้เรียกผู้มีเชื้อสายผสมที่มีถิ่นฐานอาศัยอยู่บริเวณช่องแคบมะละกา ปีนัง และสิงคโปร์เพียงเท่านั้น แต่จังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทยนิยมใช้คำว่า “บาบ๋า” เป็นคำเรียกแทนตัวของบุคคลลูกผสม รวมทั้งทั้งผู้หญิงและผู้ชาย โดยปรากฏพบการตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดระนอง ตรัง สตูล พังงา กระบี่ และภูเก็ต

วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวบาบ๋าซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งในรูปแบบของตัวเสื้อที่มีการผสมผสานหลายวัฒนธรรม ตลอดจนลวดลายและประเภทของเครื่องประดับชนิดต่าง ๆ ตลอดจนวัตถุดิบในการสวมใส่ โดยสามารถอธิบายโดยวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่า ในสมัยอดีตวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในกลุ่มของสตรีที่มีฐานะทางสังคมค่อนข้างดี โดยปรากฏให้เห็นจากการสวมใส่เครื่องประดับทองคำและอัญมณีรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการเลือกสรรเนื้อผ้าที่นำมาตัดเย็บอยู่ในระดับดี มีราคาค่อนข้างสูง มีความประณีตในการถักทอด้วยเส้นไหมที่นำเข้าจากนานาอารยประเทศ เช่น ผ้าแพรจากจีน ผ้าป่านมัสลินจากตะวันออกกลาง ผ้าซองเก็ดแบบชาวเป็นต้น ดังนั้นผลจากการศึกษาวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีบาบ๋าสามารถวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ชาติพันธุ์บาบ๋า คือกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีเชื้อสายผสมระหว่างเชื้อชาติจีน และเชื้อชาติไทยพื้นถิ่นหรือเชื้อชาติมลายู ซึ่งปรากฏพบในแถบบริเวณรัฐปีนัง มะละกา ของประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์และในจังหวัดฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย ประกอบด้วยจังหวัดตรัง สตูล กระบี่ และยังคงรักษาแบบแผนวัฒนธรรมการแต่งกายได้เป็นอย่างดีใน จังหวัดระนอง พังงาและภูเก็ต

2. การแต่งกายของสตรีบาบ๋า แบ่งออกเป็น 5 รูปแบบหลัก ได้แก่

2.1 ชุดเสื้อคอตั้งมือจีบ (เสื้ออาโป) นิยมสวมใส่เป็นชุดลำลองหรือขณะที่อยู่ประจำบ้าน

2.2 ชุดครุยยาว (บาจู ปันจิง) สวมใส่ในพิธีวิวาห์

2.3 ชุดครุยท่อน (ปั่วตั้งเต้) สวมใส่ในโอกาสพิเศษที่ไม่เป็นทางการ

2.4 ชุดย่าหย่า (เคบาย่า) สวมใส่สำหรับสตรีวัยกลางคน ในงานบุญประเพณี

2.5 ชุดเสื้อลูกไม้ สวมใส่สำหรับสตรีสูงวัย

นอกจากนี้ยังปรากฏลักษณะรูปแบบของตัวเสื้อที่นิยมสำหรับสตรีที่มีช่วงอายุ 80 ปี ขึ้นไปเรียกว่า “ชุดเสื้ออาจ้อ” หรือ เสื้อแบบอย่างของทวด โอกาสสวมใส่เมื่ออยู่ประจำบ้าน พบมากในจังหวัดพังงาและระนอง จากการสัมภาษณ์ผู้มีเชื้อสายบาบ๋าในจังหวัดระนองได้กล่าวถึงการแต่งกายแบบเสื้ออาจ้อว่า ปัจจุบันเสื้ออาจ้อเริ่มมีการนำมาตัดเย็บใหม่ และสวมใส่กันในสตรีวัยกลางคน และไม่จำเป็นต้องสวมใส่เมื่ออยู่ประจำบ้านเท่านั้น แต่จะนิยมสวมใส่ในโอกาสเป็นชุดลำลอง ใช้คู่กับผ้าโสร่งปาเต๊ะสองหน้าสองลายชื่อว่า ปากีซอเร (Paki Sore)

3. สตรีชาวบาบ๋ายังคงนิยมนุ่งโสร่งผ้าปาเต๊ะ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างตัวเสื้อแบบสตรีจีนและการนุ่งโสร่งปาเต๊ะแบบสตรีมลายู หากใช้ในโอกาสสำคัญจะนิยมใช้ผ้าที่ใช้เทคนิคการเขียนเทียนด้วยจันต์ดั่งตลอดทั้งผืน มีราคาสูงและเป็นผ้าเนื้อดี เรียกว่า “จาอตุเลส” (Java Tulis) หากนุ่งในการดำรงชีวิตประจำวันจะนิยมผ้าโสร่งปาเต๊ะธรรมดาหรือเรียกว่า “ผ้าถุง” โดยมีการเย็บริมให้ติดกัน

4. สีเส้นและลวดลายของเครื่องแต่งกาย โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ

4.1 ความเชื่อ พบว่า สีที่ใช้ในพิธีการงานมงคลของสตรีบาบ๋านิยมสีชมพูเข้ม สีแดง เชื่อว่าจะทำให้เกิดสิริมงคลแก่บ่าวสาวและผู้เข้าร่วมพิธี และลวดลายที่ปรากฏพบ มีลายนกยูงมีความเชื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ลายผีเสื้อมีความเชื่อถึงการมีชีวิตคู่ ลายหงส์มีความเชื่อถึงความสันติสุข ลายดอกไม้มีความเชื่อถึงความสง่างาม

4.2 พิธีกรรม พบว่า วัฒนธรรมการแต่งกายในพิธีกรรมของชาวบาบ๋าจะมีความคล้ายคลึงกับการแต่งกายตามประเพณี โดยแบ่งระดับของสีของเป็น 2 หมวดหมู่ คือ 1) สีในพิธีกรรมอวมงคล เช่น พิธีไหว้ศพจะใช้สีขาวล้วน

สำหรับบุตรหลาน และใช้สำหรับญาติพี่น้องนิยมใช้สีชาวลีลาวดี และไม่นิยมปรากฏลวดลายบนผืนผ้า แต่ทั้งนี้ในพิธีกรรมการไหว้เทพเจ้าของเทศกาลถือศีลกินผัก จะมีจารีตในการให้สวมใส่เครื่องแต่งกายสีขาวล้วน แต่มีได้เป็นงานอวมงคล 2) สีในพิธีกรรมมงคล เช่น พิธีกรรมไหว้พระจันทร์ พิธีกรรมรับขวัญหลาน พิธีแต่งงาน จะสวมใส่เครื่องแต่งกายที่มีสีสดใส หรือสีและลวดลายมงคลตามความเชื่อของชาวจีน เช่น สีเหลือง สีแดง สีทอง เป็นต้น และมีลวดลายพฤกษาลายดอกไม้ ลายสัตว์ในอุดมคติ เป็นต้น

4.3 วัฒนธรรมประเพณี พบว่า วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีบาบ่าในสมัยโบราณจะนิยมสวมชุดพื้นถิ่นในทุกโอกาส แต่ปัจจุบันจะนิยมสวมใส่ชิ้นในโอกาสสำคัญตามวัฒนธรรมประเพณีเท่านั้น เช่น งานไปร่วมงานอุปสมบท งานมงคลสมรส งานบุญสารท งานบุญประจำปี งานบุญเทศกาล เป็นต้น และจะนิยมสวมใส่ลวดลายและสีสดใสหรือเป็นสีตรงกันข้าม เช่น เสื้อสีเหลือง นุ่งโสร่งสีแดง เป็นต้น

5. ตัวเสื้อของสตรีบาบ่าไม่นิยมมีกระดุมจะใช้เข็มกลัดแม่ลูก เรียกว่า “โกสัง” เป็นเข็มกลัดสามชิ้นเรียงสามเหลี่ยมไว้เพื่อให้หลุดออกจากกัน และสวมใส่เครื่องประดับตามฐานะ เช่น เข็มกลัดปิ่นดั่ง แหวนบาเย๊ะ กำไลข้อเท้าทองต่างหูระย้า สร้อยคอทองและประดับศีรษะด้วยมงกุฎดอกไม้ไหวเฉพาะเจ้าสาวเท่านั้น

การแต่งกายของสตรีในกลุ่มชาติพันธุ์บาบ่าที่เกิดจากการศึกษาในจังหวัดฝั่งทะเลอันดามัน ปัจจุบันมีปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดอยู่เพียง 3 จังหวัดเท่านั้น ได้แก่ จังหวัดพังงา ระนอง และภูเก็ต ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายแบบพื้นเมืองตามนโยบายของภาครัฐและเอกชน แต่ในจังหวัดที่ปรากฏการตั้งถิ่นฐานของชาวบาบ่าอื่น ๆ เช่น จังหวัดกระบี่ สตูล ตรัง ยังมีปรากฏอยู่บ้างเพียงส่วนน้อย และมีรูปแบบการตัดเย็บและวิธีการสวมใส่ที่ผิดเพี้ยนไปจากรูปแบบดั้งเดิม เนื่องจากเป็นไปได้อันพื้นที่

ดังกล่าวเป็นจังหวัดที่มีการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนน้อยกว่าจังหวัดอื่น ๆ อีกทั้งไม่ได้อยู่ในแผนการอนุรักษ์เมืองเก่าตามนโยบายของรัฐบาล จึงทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายแบบดั้งเดิมเริ่มสูญหายไป อีกทั้งเมื่อสังคมและวัฒนธรรมประเพณีเกิดการพัฒนาไปตามยุคสมัย มีความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจตามสถานการณ์ปัจจุบันระบบและจารีตประเพณีแบบดั้งเดิมก็เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมเช่นเดียวกัน แต่ทั้งนี้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวบาบ่าก็ได้จัดจางลง แต่อาจจะมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ เช่น รสชาติอาหาร ค่านิยม และการแต่งกาย หรืออาจจะลดน้อยลงตามสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตของผู้คนปัจจุบันอย่างไรก็ตามแม้ว่าวันเวลาจะผันผ่านนับหลายร้อยปี สตรีชาวบาบ่าก็ยังร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมในทุก ๆ ด้านให้เป็นอัตลักษณ์ประจำกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งการปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีจิตสำนึกในคุณค่าของมรดกแห่งศิลป์และวัฒนธรรมท้องถิ่นในชาติพันธุ์บาบ่าดำรงอยู่กับสังคมชาวบาบ่าและประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานภาครัฐและเอกชน นำผลการศึกษาวินิจฉัยไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้ ให้นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจได้ศึกษา ตลอดจนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาพัฒนาการการแต่งกายสตรีบาบ่าจากอดีตจนถึงยุคสมัยปัจจุบันเพื่อเป็นการอนุรักษ์
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมการแต่งกายสตรีบาบ่าของฝั่งอันดามัน กับชาวไทยเชื้อสายจีนในป็นัง ประเทศมาเลเซีย เพื่อเป็นการศึกษาความเหมือนและแตกต่าง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และสานสัมพันธ์ในระดับอาเซียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัญญรัตน์ ต้นสกุล,ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยบริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า. สัมภาษณ์วันที่ 2 กรกฎาคม 2562.
ชนิด หวังเกียรติ,ชาวไทยเชื้อสายจีนและผู้มีความเชี่ยวชาญด้านทรงเจ้าสาวจีนบาบ๋าแบบโบราณ. สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน 2562.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2544). **หลักมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: รามาการพิมพ์.
- จรรยารัตน์ ตันทวนิช,ชาวไทยเชื้อสายจีนและผู้มีความรู้การแต่งกายบาบ๋า. สัมภาษณ์วันที่ 8 พฤษภาคม 2562.
- จิรศักดิ์ อังคทายาท, ผู้ประกอบธุรกิจเครื่องแต่งกายพื้นเมืองจังหวัดภูเก็ต. สัมภาษณ์วันที่ 27 สิงหาคม 2562.
- จำปา ศรีมุข,ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในบริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า. สัมภาษณ์วันที่ 2 กรกฎาคม 2562.
- ฉัตรปวีณ์ ธิรณิชารุจศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดระนอง. สัมภาษณ์วันที่ 9 กรกฎาคม 2562.
- ปราณี สกกุลพิพัฒน์; ศุภชัย สกกุลพิพัฒน์; จักรพันธ์ เชาว์ปรีชา; และวณิชชา โตวรรณเกษม. (2555). **การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การแต่งกายของชุมชนบาบ๋าเพอรานากัน**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- พัฒน์ จันทรแก้ว. (2533). **บรรพชนผู้สร้างเมือง ภูเก็ต 33**. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสัน เพลส โปรดักซ์.
- ฤดี ภูมิภูถาวร. (2553). **วิวาทบาบ๋าภูเก็ต**. กรุงเทพฯ: เวิลด์ออฟเช็ท พรีนติ้ง.
- วิกรม กรุงแก้ว. (2560). **พัสดราภรณ์ยอนทยา**. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สุภางค์ จันทวานิช และคณะ. (2534). **ชาวจีนแต่จิ๋วในประเทศไทยและในภูมิภาคเดนมาร์กที่เฉาซันสมัยที่ 1 ทำเรือจากหลิน (2310-2393)**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาวิตร พงศ์วัชร, รองศาสตราจารย์. ครูภูมิปัญญาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมในจังหวัดภูเก็ต. สัมภาษณ์วันที่ 15 ตุลาคม 2562.
- ศุภพรพงษ์ชัย พรพงษ์, ทายาทรุ่นที่ 6 บ้าน 100 ปี เทียนสือ จังหวัดระนอง. สัมภาษณ์วันที่ 9 กรกฎาคม 2562.
- เอนก นาวิกมูล และธงชัย ลิขิตพรสวรรค์. (2561). **สมุดภาพเมืองระนอง**. นนทบุรี: พิมพ์ดี.
- Lillian Tong. (2014). **Straits Chinese Gold Jewellery**. Malaysia :Eastern Printers Sdn Bhd.